

Projectformulier ten behoeve van Openbare Instellingen

Dit formulier is ingediend door een openbare instelling. Dit document geeft de doelstellingen op van de gewenste steunmaatregel, de taken toevertrouwt aan het wetenschappelijke team en deze van de overheidsinstelling zelf, gedurende en na het project, de timing en het budget van de wetenschappelijke taken.

Praktische informatie

naam van openbare instelling die het project heeft ingediend: Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding – Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (www.armoedebestrijding.be)

Naam van het project : zicht te krijgen op de armoedeproblematiek door de bestaande EU-SILC-bevraging aan te vullen met complementair onderzoek, en bijkomend onderzoeksmateriaal en informatie te verkrijgen m.b.t. de groepen die niet of ondervertegenwoordigd zijn in EU-SILC.

Timing van de wetenschappelijke taken : 30 maanden

Deliverables en valorisatie activiteiten ten laste van de wetenschappelijke ploeg (niet opgenomen in de beschrijvende fiche hieronder):

- *Internationale seminarie* (bij het begin van het project, doelstelling: state of the art);
- *rapport* over de manier waarop de gegevens van het project best zouden kunnen leiden tot *internationale/Europese* vergelijking en harmonisatie door de Openbare instelling;
- *Valorisatieactiviteit* bij het einde van het project (de ploeg kan een voorstel schrijven in het indieningsformulier);
- deliverables gevraagd in het onderzoekscontract met Wetenschapsbeleid : *beschrijving van het project* (max. 25 regels in Engels, Duits, Frans en Nederlands) ; *samenvatting van het project* (bij het einde van het project, max. 10 pagina's in F/NL/D/EN) ; *en tekst van max. 40 regels* in het FR/NL/EN bestemd voor de Nieuwsbrief AGORA ; *tussentijds rapporten* (max. 2 pagina's, om de 6 maanden voor de financiering van het project); *verslagen voor het begeleidingscomité* (zie hieronder)

Deze activiteiten zijn ten laste van het budget dat toegekend is aan de ploeg.

Verloop van een project:

Het is aan de overheidsinstelling het AGORA-project te beheren. Dit houdt in dat zij moet toezien op het goede verloop van de wetenschappelijke werkzaamheden en van de haar opgelegde taken om het verloop van het project te bevorderen. Samen met de ploeg en het Federale Wetenschapsbeleid vormen zij de Technische stuurgroep van het project. Voor elk project is er een Begeleidingscomité. Dit Begeleidingscomité is een klankbord dat de technische stuurgroep in staat moet stellen de grote fases van het project aan een geïnteresseerd publiek kenbaar te maken en er de nuttige input uit te halen. De wetenschappelijke ploeg neemt op zich de documenten voor het comité op te stellen, de openbare instelling zorgt voor de agenda en de notulen van de vergaderingen.

Datum van het informatiesessie (inschrijving ten minsten een week op voorhand per e-mail – naji@belspo.be . bij gebrek aan interesse heeft de vergadering niet plaats) : 13 januari, zaal 7 van het federale Wetenschapsbeleid, 10.00 u.

Het project

1. Benaming van de openbare instelling

Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding – Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting, Koningsstraat 138, 1000 Brussel.

Dit project zal uitgevoerd worden in nauwe samenwerking met de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (Leuvenseweg 44/46, 1000 Brussel) (zie document in bijlage).

2. Benaming van het project

De doelstelling van het AGORA-project is om beter zicht te krijgen op de armoedeproblematiek door de bestaande EU-SILC-bevraging aan te vullen met complementair onderzoek, en bijkomend onderzoeksmateriaal en informatie te verkrijgen m.b.t. de groepen die niet of ondervertegenwoordigd zijn in EU-SILC.

3. Acroniem

Silc-cut

4. Beschrijving van het project en situering binnen het kader van de instelling.

a) Situering van de instelling

In opvolging van de vraag in het Algemeen Verslag over de Armoede (1994) naar een structureel instrument inzake overleg rond armoede en sociale uitsluiting werd via het **'Samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten betreffende de besteding van het armoedebeleid'**¹ van 1998 het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting opgericht en ondergebracht binnen de schoot van het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding. Het Steunpunt organiseert verschillende thematische overleggroepen, met participatie van zowel verenigingen van mensen in armoede als van andere actoren inzake de strijd tegen armoede (vakbonden, mutualiteiten, terreinorganisaties, wetenschappers, enzovoort). Op basis van de inzichten en aanbevelingen vanuit dit overleg wordt er een tweemaaljaarlijks Verslag opgemaakt, dat wordt overhandigd aan de voorzitter van de Interministeriële Conferentie 'Integratie in de samenleving' en vervolgens aan alle regeringen van het land. De tweemaaljaarlijkse verslagen fungeren dus als hulpinstrument in de beleidsvoering rond armoede en sociale uitsluiting.

In het Samenwerkingsakkoord is er ook specifieke aandacht voor **het belang van indicatoren als instrument in de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting**: *"Na overleg met de wetenschappelijke wereld, de bevoegde administraties en instellingen, de sociale partners en de organisaties waar de armen het woord nemen, zullen de ondertekenende partijen onderzoeken welke kwantitatieve en kwalitatieve indicatoren en instrumenten kunnen gebruikt en/of uitgewerkt worden om de evolutie op alle in artikel 2 bedoelde gebieden te analyseren, opdat de bevoegde overheden op de meest passende manier kunnen ingrijpen."* (art. 3 van het Samenwerkingsakkoord). Het Steunpunt is dan ook – in samenwerking met zijn partners, en in het bijzonder de armenverenigingen - reeds enkele jaren actief rond de vraag op welke manier armoede en sociale uitsluiting kunnen worden gemeten.

In 2002 ging **het project 'Onderzoek – actie – vorming: een andere benadering van armoede-indicatoren'** van start, waarbij een groep van mensen die in armoede leven,

¹ Te raadplegen op : <http://www.armoedebestrijding.be/samenwerkingsakkoord.htm>

wetenschappers, en afgevaardigden van administraties en instellingen zich gedurende anderhalf jaar hebben gebogen over het vraagstuk van de meting van armoede en sociale uitsluiting. Het eindverslag met inzichten en aanbevelingen aangaande de thema's financiële aspecten, arbeid en tewerkstelling, uitoefening van rechten en menselijke gevoelens, en met enkele algemene beschouwingen werd in maart 2004 gepresenteerd (www.armoedebestrijding.be). In 2004 is er ook een **overleggroep met betrekking tot het thema 'kennis en indicatoren'** gestart, met opnieuw een vertegenwoordiging van de verschillende actoren.

Deze overleggroep heeft zich – in uitgebreidere samenstelling – ook gebogen over de problematiek van ondervertegenwoordiging van arme groepen in databanken, en nagedacht over de inhoud van voorliggend AGORA-projectvoorstel.

b) Beschrijving van het project

In het bijzonder bij enquêtes, omdat ze gebaseerd zijn op een steekproef, bestaat de kans dat **mensen in armoede er ondervertegenwoordigd zijn**. Twee fenomenen kunnen hiertoe leiden:

1. Een samenstelling van de steekproef die niet overeenkomt met het geheel van de bevolking (of m.a.w. de steekproef is niet representatief): mensen en groepen die in armoede leven hebben meer kans om niet in de steekproef opgenomen te zijn. Steekproeven van de PSBH (Panel Studie van de Belgische Huishoudens) en nu ook EU-SILC baseren zich op het Rijksregister van de natuurlijke personen, waardoor een aantal groepen niet bevraagd worden: mensen die illegaal in het land verblijven, mensen zonder vaste verblijfplaats, ... Mensen die leven in een collectief huishouden (bv. instelling, home, ...) zijn wel opgenomen in het Rijksregister, maar worden niet bevraagd in EU-SILC, ... De gezondheidsenquête heeft bijvoorbeeld wel mensen die in een rustoord leven in haar steekproef.
2. Non-respons: als de in de initiële steekproef geselecteerde personen niet aan de enquête deelnemen. Dit is vooral een probleem indien de non-respons meer voorkomt bij sommige categorieën van mensen dan bij andere.

Voorliggend projectvoorstel betreft vooral het eerste punt, en meer bepaald met betrekking tot **het EU-SILC-instrument** ('Statistics on Income and Living Conditions'). Deze bevraging situeert zich in het kader van het 'Communautair actieprogramma ter aanmoediging van samenwerking tussen lidstaten ter bestrijding van sociale uitsluiting' (2000). Dit programma heeft als doel de bevordering van *"de verzameling en verspreiding van vergelijkbare statistische gegevens in de lidstaten en op communautair niveau"*. Het legt de noodzakelijke voorwaarden vast betreffende de financiering van inzamelingstechnieken en de verspreiding van vergelijkbare statistieken. Het gaat hierbij in het bijzonder om het verbeteren van de enquêtes en het onderzoek naar armoede en sociale uitsluiting. 'EU-SILC' heeft als algemeen doel transversale en longitudinale gegevens voort te brengen, zowel op nationaal als op Europees vlak. Deze statistieken zullen dienen voor de ontwikkeling van nuttige indicatoren, in het bijzonder de structurele indicatoren door de Commissie vastgelegd tijdens de Top van Laken in opvolging van de Europese Raden van Lissabon (23 en 24 maart 2000) en van Nice (7-9 december 2000). Deze indicatoren moeten de meting en de opvolging in de lidstaten mogelijk maken met betrekking tot de vooruitgang in de richting van de uitroeiing van de armoede.

Het project EU-SILC werd gelanceerd in België in 2003 en vervangt ECHP (European Community Household Panel), hetwelke is geïnstalleerd voor de periode 1994-2002. EU-SILC wordt op federaal niveau gecoördineerd door de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie.

Het probleem stelt zich dus dat een aantal groepen mensen in armoede niet worden bereikt en bevraagd in het kader van dit EU-SILC-instrument. **De doelstelling van het AGORA-project is om beter zicht te krijgen op de armoedeproblematiek door de bestaande EU-SILC-bevraging aan te vullen met complementair onderzoek, en bijkomend**

onderzoeksmateriaal en informatie te verkrijgen m.b.t. de groepen die niet of ondervertegenwoordigd zijn in EU-SILC.

Tijdens het overleg m.b.t. dit Agora-onderzoeksvoorstel werd tevens aangebracht dat in de databanken van heel wat administraties deze groepen ontbreken. Vertegenwoordigers van administraties signaleerden een groeiende bewustwording m.b.t. dit niet-bereik, en benadrukten het feit dat een onderzoek hierrond ook voor hun administraties heel nuttig kan zijn.

De onderzoeksresultaten kunnen ook gebruikt worden om de reflectie in de andere Europese landen rond ondervertegenwoordiging van arme groepen in hun databanken te voeden.

In de geest van de methode zoals gebruikt door het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting bij zijn verschillende overleginitiatieven, dient de ontwikkeling van het project te gebeuren **in overleg en dialoog met de verschillende actoren**: armenverenigingen, administraties en instellingen, en wetenschappers.

5. Uit te voeren opdracht

a. door de onderzoeksploeg

- Onderzoek van de mogelijkheden tot identificatie, en van de mogelijkheden inzake schatting van de groepen die momenteel niet in de EU-SILC-steekproef zijn opgenomen.
- Uitwerken van een ontwerp van steekproef m.b.t. een bevraging van deze groepen;
- De ploeg zal nagaan in hoeverre de gegevens van het project in een Europese en/of internationale context kunnen worden vergeleken en geharmoniseerd. De ploeg stelt hiervoor een rapport op;
- Herwerking en vertaling van het EU-SILC-instrument in functie van een bevraging van één of meerdere van deze groepen, aangepast aan hun levensomstandigheden (beslissing hierrond gebeurt in overleg met de indienende overheidsinstellingen en de begeleidingscommissie);
- Voorstel uitwerken m.b.t. een aantal bijkomende vragen met als doel een beter zicht te krijgen op de levensomstandigheden van deze groepen²;
- Voorbereiden van een pilootenquête, uitgevoerd in het kader van een samenwerkingsverband tussen het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting en de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie.. Ter verduidelijking : de organisatie en de uitvoering van de pilootenquête (een 30-tal interviews) behoort niet tot de taken van de onderzoeksploeg, maar wel tot de taken van het Steunpunt;
- Opmaken van de conclusies uit de pilootenquête in functie van een enquête met de vereiste omvang;
- Exploiteren van het verzameld materiaal uit de enquête, en interpreteren van de resultaten.

Tijdens het onderzoeksproces wordt van de onderzoeksploeg verwacht dat zij de mogelijkheden tot participatie van de verschillende actoren in de uitwerking en de opvolging van dit onderzoek (verenigingen waar armen het woord nemen, wetenschappers, administraties, ...) maximaal benutten.

b. door de openbare instelling:

1. voorafgaand aan het onderzoek

² Dit materiaal kan ook zijn nut hebben in de toekomst, op het moment dat er ruimte vrijkomt binnen de bestaande EU-SILC-enquête voor bijkomende vragen.

Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting zal de nodige initiatieven nemen om de financiering te garanderen van een bevraging op regelmatige tijdstippen op basis van de resultaten van het AGORA-onderzoeksproject. Het wetenschappelijk team zal tijdens het onderzoeksproject een voorstel doen met betrekking tot de groepen die extra bevestigd moeten worden, het nodige aantal bijkomende enquêtes, en de frequentie ervan.

2. in de loop van het project

- Ondersteuning en sturing van de onderzoeksactiviteiten in nauwe samenwerking met de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie. Het Steunpunt zal de verschillende actoren die het in het kader van zijn opdrachten consulteert, sterk betrekken bij het wetenschappelijk onderzoek.
- De organisatie en uitvoering van de pilootenquête valt onder de verantwoordelijkheid van het Steunpunt, gebruik makend van de expertise van de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie.

6. Op te leveren eindproduct

a. Door de onderzoeksploeg

- Rapportage m.b.t. de mogelijkheden tot identificatie en de mogelijkheden tot schatting van de niet-bereikte groepen.
- Ontwerp van steekproef in functie van een bevraging van deze groepen.
- Voorstellen m.b.t. de vertaling van de EU-SILC-enquête naar deze groepen, en m.b.t. de vormgeving van de bevraging (rekening houdend met de levensomstandigheden van deze groepen).
- Rapportage m.b.t. de resultaten en conclusies betreffende de piloot-enquête.
- Aanbevelingen m.b.t. een definitieve bevraging.
- Rapportage op basis van de exploitatie en interpretatie van de resultaten van een eerste bevraging. Opmaak van een eindrapport, met opname van de verwerkte gegevens.

b. Voor de openbare instelling

Het Steunpunt zal met deze bijkomende bevragingen beschikken over een beter zicht m.b.t. de armoedeproblematiek in functie van zijn opdrachten.

7. Valorisatie van het eindproduct

a. voor de openbare instelling: integratie van het eindproduct in haar eigen werking

Het Steunpunt zal met deze bijkomende bevragingen beschikken over een beter zicht m.b.t. de armoedeproblematiek bij de bevestigde groepen in functie van zijn opdrachten. De resultaten van de bevraging zullen stelselmatig worden gebruikt :

- binnen de verschillende thematische overleggroepen van het Steunpunt ;
- binnen de overleggroep 'kennis en indicatoren', waarin verschillende actoren (armenverenigingen, diensten en instellingen, wetenschappers) zullen werken rond de interpretatie en communicatie van armoedecijfers ;
- binnen het twejaarlijkse Verslag van het Steunpunt, dat om de twee jaar wordt overhandigd aan de verschillende regeringen van het land.

De Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie zal over nieuwe gegevens beschikken die een belangrijke aanvulling betekenen op de gegevens van de EU-SILC-enquête.

b. voor het ' groot publiek': toegangsvoorwaarden en modaliteiten voor wetenschappelijke gebruikers en voor het grote publiek

- Het methodologisch onderzoek m.b.t. tot de mogelijkheden tot bereik van deze groepen, zal als basis kunnen dienen voor verdere uitwerking binnen verschillende overheidsadministraties die met betrekking tot het bereik van deze groepen initiatieven willen ondernemen.
- Het onderzoeksmateriaal zal wetenschappers de mogelijkheden geven een beter zicht te krijgen op de armoedesituatie van de betrokken groepen, en hen ondersteunen in verder gericht onderzoek.
- Het grote publiek zal over secundaire informatie beschikken vanuit de verschillende instanties die EU-SILC gebruiken in het kader van hun opdrachten (FOD Sociale Zekerheid³, Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting). De toegang tot de ruwe gegevens zal verlopen volgens de voorziene procedure bij de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie.
- Een eindrapport, met de verwerkte gegevens, zal ter beschikking gesteld worden.

8. Timing, planning van de taken

a. timing van activiteiten

1 september 2006 – 28 februari 2009

b. planning van activiteiten: fasering van taken

1. voor de onderzoeksploeg

- inwerking m.b.t. de probleemstelling : 1 maand
- onderzoek m.b.t. identificatie en schatting van groepen : 3 maanden
- vertaling EU-SILC-instrument : 6 maanden
- uitwerking piloot-enquête : 3 maanden
- uitvoering piloot-enquête : 1 maand
- interpretatie piloot-enquête : 2 maanden
- uitwerking en uitvoering enquête : 7 maanden
- exploitatie enquête : 4 maanden
- rapportage en vertaling : 3 maanden

Opmerking : met deze planning trachten we rekening te houden met de moeilijkheid inzake het bereik van de doelgroepen, en met het doel om een zo groot mogelijke participatie van verschillende actoren bij het onderzoeksproces te realiseren.

2. voor de openbare instelling

Zelfde timing: het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting zal sterk betrokken zijn in deze onderzoeksactiviteiten, en zal in het bijzonder de participatie van de verschillende actoren in dit onderzoeksproces ondersteunen.

³ De FOD Sociale Zekerheid coördineert een werkgroep 'indicatoren' in het kader van het Nationaal Actieplan Sociale Inclusie (NAPIncl). De onderzoeksresultaten vanuit voorliggend AGORA-project kunnen een interessante bijdrage vormen voor de indicatorenbijlage van het NAPIncl.

9. Bijzondere voorwaarden

a. suggesties voor de samenstelling van het begeleidingscomité

Verenigingen waar armen het woord nemen ; diensten en instellingen die actief zijn inzake armoedebestrijding (OCMW's, mutualiteiten, ...); onderzoeksinstellingen ; POD Wetenschapsbeleid ; FOD Sociale Zekerheid en Openbare instellingen van sociale zekerheid ; POD Maatschappelijke Integratie ; FOD Economie, KMO, Middenstand en Energie (Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie) ; FOD Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal Overleg ; Kruispuntbank ; diensten 'statistiek' van de Gewesten ; Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding (Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting).

b. clausule van vertrouwelijkheid van gegevens (indien van toepassing)

Niet van toepassing

c. aanwezigheid van de onderzoeksploeg in de instelling (indien van toepassing)

In elk geval een nauwe samenwerking met het Steunpunt (inzake kennis van de betrokken groepen, en de betrokkenheid van de verschillende actoren), en met de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie (inzake inhoud en mogelijkheden tot vertaling van het EU-SILC-instrument, en de afstemming van de resultaten van de bevraging met de huidige output van EU-SILC).

d. andere

- Bijzondere aandacht vanuit het wetenschappelijk team voor de participatiemogelijkheden in de uitwerking en opvolging van het onderzoek (met ondersteuning van het Steunpunt).
- Een samenwerking tussen verschillende onderzoeksinstellingen vanuit de verschillende landsgedeelten wordt aanbevolen.